

STEFAN SZYMIK MSF

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Lublin

U ŹRÓDEŁ KAPŁAŃSTWA SŁUŻEBNEGO NOWEGO PRZYMIERZA

ORIGINS OF MINISTERIAL PRIESTHOOD OF THE NEW COVENANT

SUMMARY: In the article author focuses on the biblical origins of ministerial priesthood. The starting point of the research is reflection on the unique priesthood of Jesus Christ as a High Priest of the New Covenant (Heb 7:24-27). Afterwards, the author presents next stages lying in his opinion at the beginning of ministerial priesthood in the Church. Those are: calling of the Twelve and their mission (Mark 3:13-15), the institution of the Eucharist and authorization given to the Apostles for its anamnesis (Luke 22:19; cf. 1Cor 11:24-25) and the gift of the Holy Spirit (John 20:22-23; cf. Acts 2:1-4). The aim of the paper is not to retrace historical processes leading to the forming of ministerial priesthood, but rather to present biblical and theological reflection upon the essence of sacerdotal service.

SŁOWA-KLUCZE: kapłaństwo, kapłaństwo służebne, kapłaństwo Chrystusa, pamiętka, Eucharystia

KEYWORDS: priesthood, ministerial priesthood, priesthood of Christ, anamnesis, Eucharist

Boże przyjmij łaskawie tę Ofiarę od nas sług Twoich i całego ludu Twego. Składamy ją Tobie na pamiętkę dnia, w którym nasz Pan Jezus Chrystus powierzył swoim uczniom odprawianie sakramentalnej ofiary Ciała i Krwi swojej.

*Msza Święta w Wielki Czwartek
Kanon rzymski*

Zainaugurowany przez papieża Benedykta XVI dnia 19 czerwca 2009 roku w Uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa rok kapłański skierował uwagę wierzących na kapłanów i ich duszpasterską posługę, której pięknym wzorem realizacji stał się proboszcz z Ars – św. Jan Maria Vianney. Jednak refleksja nad życiem i posługą kapłanów nie może poprzestać na odniesieniach do niedalekiej przeszłości czy współczesności, ale winna sięgać do źródeł i fundamentów kapłaństwa Nowego Przymierza utrwalonych w *Biblii*.

W niniejszym artykule pragniemy omówić biblijne początki kapłaństwa służebnego. Z pewnością jest to przedsięwzięcie trudne, ale uzasadnione i egzystencjalnie bardzo ważne, bowiem znaczenie ma nie tylko historyczna

analiza procesu formowania się hierarchicznych stopni kapłaństwa w Kościele, ale także biblijno-teologiczna refleksja nad początkami kapłaństwa służebnego i ukazanie biblijnych treści związanych z kapłaństwem¹.

1. JEDYNE KAPŁAŃSTWO JEZUSA CHRYSYUSA

W modlitwie święceń prezbiterów Kościół przypomina różne posługi kapłańskie, istniejące z woli Boga już w czasach Starego Przymierza, a ustanowione dla sprawowania świętych obrzędów. Wypełniali je najpierw Mojżesz i Aaron, następnie siedemdziesięciu mężów mających bogactwo ducha Mojżesza, a także synowie Aarona cieszący się łaską daną ich ojcu (lewici). Kościół widzi w tych posługach niejasną zapowiedź kapłaństwa hierarchicznego². Niemniej trzeba wyraźnie stwierdzić, iż kapłaństwo Jezusa Chrystusa i kapłani Nowego Przymierza to zupełnie nowa rzeczywistość, chociaż realizowane funkcje są analogiczne.

Kapłaństwo *Starego Testamentu* było kapłaństwem dziedzicznym. Kapłani pochodzili z pokolenia Lewiego, w szczególności byli potomkami Aarona. Tymczasem Jezus Chrystus należał do pokolenia Judy i „domu Dawida”, zatem nie wywodził się z pokolenia kapłańskiego. Jako Mesjasz był pełnoprawnym następcą na tronie Dawida; na Nim wypełniło się proroctwo Natana i inne proroctwa mesjańskie (Łk 1,32-33; por. 2Sm 7,14; Ps 2,7; 89,27-30; J 7,40-42).

Innym czynnikiem rzutującym na rozumienie kapłaństwa Nowego Przymierza jest stosunek Jezusa Chrystusa do świątyni w Jerozolimie i sprawowanego w niej kultu. W publicznych wystąpieniach odnajdujemy kilka wypowiedzi na ten temat. Jezus wyraża troskę o „dom Ojca” i zapowiada nową formę kultu „w Duchu i prawdzie” (por. Mt 12,6; Mk 11,15-18; J 2,13-21; 4,20-21). W Jego ustach pojawia się także zapowiedź zburzenia świątyni w Jerozolimie,

¹ Wśród omówień kapłaństwa służebnego zob.: A. JANKOWSKI, K. ROMANIUK, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, Kraków 1994; K. ROMANIUK, *Sakramentologia biblijna*, Warszawa 1991, s. 116-180; literatura obcojęzyczna w wyborze: K. KERTELGE, *Gemeinde und Amt im Neuen Testament* [Biblische Handbibliothek 10], München 1972; J. BLANK, *Vom Urchristentum zur Kirche. Kirchenstrukturen im Rückblick auf den biblischen Ursprung*, München 1982; *Priester sein in Christus*, red. G. Augustin, Paderborn 2010.

² *Pontyfikał Rzymski. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, wyd. II wzorcowe, Katowice 1999, s. 88; por. Leon XIII, *Kazanie 8. o Męce Pańskiej: Przyciągnąłeś, Panie, wszystko do siebie, aby to, co działo się kiedyś w jednej świątyni żydowskiej, okryte cieniem znaków, mogły teraz czcić wszystkie narody w wypełnionej i ujawnionej tajemnicy. Oto bowiem dziś mamy znakomitszy zastęp lewitów, większa jest godność kapłanów i świętsze jest namaszczenie biskupów* (Liturgia godzin. Codzienna modlitwa ludu Bożego, t. II: *Wielki Post. Okres wielkanocny*, Poznań 1984, s. 286).

a tym samym perspektywa końca tej instytucji i składanych ofiar. Taki zarzut pojawił się podczas procesu Jezusa przed Sanhedrynem i wydaje się on posiadać historyczne podstawy, chociaż tradycja chrześcijańska przedstawiła go jako fałszywe oskarżenie (Mk 14,58; por. Mk 15,29 i par.)³.

Uzmysłowienie sobie tych negatywnych aspektów, zwłaszcza krytycznego stosunku Jezusa do kapłaństwa lewickiego i świątyni, jest konieczne dla zrozumienia wyjątkowości kapłaństwa Chrystusowego.

W pismach *Nowego Testamentu* brak jest terminologii kapłaństwa odniesionej do Jezusa Chrystusa, nie licząc *Listu do Hebrajczyków* (por. Mt 12,6). Jednak cała publiczna działalność Jezusa zapowiadała nową formę kapłaństwa i nowy rodzaj kapłańskiej posługi. Nauczyciel z Nazaretu głosił pokonanie zła i skutków grzechu oraz obwieszczał także bliskie panowanie Boga, za pomocą swoich słów i czynów realizując funkcje i zadania kapłanów Starego Przymierza, jednak w sposób zupełnie nowy. Decydująca była mesjańska godność Jezusa i świadomość misji, jaką miał do wypełnienia. Jezus Chrystus był świadomy swego przyszłego losu, o czym świadczą zapowiedzi śmierci (Mk 8,31; 9,31; 10,32-33). Jezus nie tylko mówił o swoim przyszłym losie, ale także podał teologiczną interpretację krzyżowej śmierci: Syn Człowieczy dobrowolnie składa siebie w ofierze, jako okup za ludzi pozostających w niewoli grzechu i śmierci (Mk 10,45). Ceną okupu jest Jego życie ofiarowane za wielu.

Kapłańska godność Jezusa Chrystusa objawiła się w wyjątkowy i jedyny sposób podczas Ostatniej Wieczerzy w akcie ustanowienia Eucharystii. Dzięki wykonanym gestom i wypowiedzianym słowom można poznać jej zbawcze znaczenie. Chrystus nawiązał do wyjścia Izraelitów z Egiptu i przymierza na Synaju (por. Wj 24,7-8). W Jego słowach jest także odniesienie do służgi Jahwe, niewinnie cierpiącego za wielu (Iz 53,10-12). Jako kapłan Nowego Przymierza i antycypując swoją śmierć na krzyżu, Jezus ustanowił nową i wieczną ofiarę. Swoją śmierć rozumiał jako ofiarę zastępczą i ekspiacyjną za grzechy świata.

W sposób najpełniejszy kapłaństwo Jezusa Chrystusa przedstawił autor *Listu do Hebrajczyków*, według którego Jezus Chrystus jest równocześnie ofiarą oraz ofiarnikiem i zajmuje miejsce ofiar i kapłanów Starego Przymierza (por. Hbr 7,24-27). Jezus Chrystus jest nowym i wiecznym Kapłanem – Arcykapła-

³ Obok świadectwa wielorakiej tradycji istotny jest przekaz *Dziejów Apostolskich*. Według Dz 6,14 nie chodziło, jak w przekazach ewangelicznych, o symboliczny znak Jezusa wobec Żydów (por. Mk 14,58; Mt 26,61; J 2,19), ale o zapowiedź zburzenia materialnej świątyni i kres kultu, co przypomina prorocstwo Jezusa o losie Jerozolimy i świątyni (Mk 13,1-2; Mt 24,1-2; Łk 19,43-44; 21,5-6.20-24); topos ten pojawia się także w literaturze żydowskiej (Flawiusz, *Bell.* VI, 5,3; midrasz *LmRabbah* 1,5). J. SZLAGA, «Jezus przeciwnikiem kultu liturgicznego», *AK* 67[85]:1975, z. 3, s. 312-320; D. PIEKARZ, «Zburzcie tę świątynię (...)» (J 2,13-22 i par.) Problem chronologii wydarzeń», w: *„Miłość wytrwa do końca”*. FS. S. Pisarek, red. W. Chrostowski, Warszawa 2004, s. 323-326.

nem na wzór Melchizedeka. Autor sięgnął do tej typologii, by ukazać jedyne i nieprzemijające kapłaństwo Jezusa Chrystusa⁴.

Chrystusowe kapłaństwo jest źródłem i przestrzenią kapłaństwa służebnego, jest jego niezbędnym fundamentem, a także jedynym punktem odniesienia i jedyną miarą.

2. USTANOWIENIE DWUNASTU

Pierwszym krokiem zapowiadającym powstanie kapłaństwa służebnego było ustanowienie kolegium Dwunastu. Podczas publicznej działalności gromadziło się wokół Jezusa wielu ludzi. Oprócz dużej grupy uczniów ewangeliści wspominają o tłumach, które wędrowały za Jezusem, słuchały Jego nauk i były świadkami cudów (Łk 6,17). Bowiern taka eklezjalna była inicjatywa Jezusa, który najpierw powołał uczniów (Mk 1,16-20; 2,14), i wokół którego utworzyły się następnie różne kręgi: tłumy, uczniowie, Dwunastu. Ponadto Łukasz opowiada o siedemdziesięciu dwóch uczniach, których po dwóch Jezus rozesłał na misję (Łk 10,1-12). Nie wszyscy z tych ludzi zostali później Jego wyznawcami, ale wielu w łączności z uczniami i Dwunastoma dało początek nowemu ludowi Bożemu⁵.

Autorytatywną decyzją Nauczyciel wybrał i ustanowił spośród swoich uczniów Dwunastu, aby w sposób szczególny uczestniczyli w Jego misji. Jak pisze Marek, Jezus „przywołał do siebie tych, których sam chciał” (οὐς ἠθέληεν αὐτός) i następnie ustanowił Dwunastu (Mk 3,13-14; Mt 10,1-42). Jaki był cel tej decyzji Jezusa? Nie było to jakieś nowe powołanie, bo takie dokonało się wcześniej, natomiast Jezus czyni pierwszy wyraźny krok w kierunku budowania wspólnoty Kościoła. Liczba dwanaście nawiązuje symbolicznie do dwunastu pokoleń Izraela – ludu Starego Przymierza. Teraz tych Dwunastu jest fundamentem nowego ludu Bożego. Tego eklezjalnego wymiaru ustanowienia Dwunastu nie wolno przeoczyć, gdyż tutaj także rozpoczyna się ich misja służebna.

⁴ Takie odniesienie mogło być dziełem samego Jezusa, który dokumentując swą mesjańską godność posłużył się przynajmniej dwukrotnie Ps 110 (Mk 12,36; 14,62), a właśnie w tym psalmie jest obecna idea kapłana na wzór Melchizedeka (Ps 110,4; por. Rdz 14,17-20). A. JANKOWSKI, K. ROMANIUK, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym*, s. 48-50; J. SZLAGA, «Powołanie i godność arcykapłana Nowego Przymierza według Listu do Hebrajczyków», *RTK* 25:1978, z. 1, s. 87-101; P. KASIŁOWSKI, «Kapłaństwo Chrystusa według Listu do Hebrajczyków», w: *Kapłaństwo służebne w życiu i nauczaniu Jana Pawła II*, red. J. Szczurek, Kraków 1997, s. 161-168.

⁵ K. ROMANIUK, *Powołanie w Biblii*, Warszawa 1989, s. 71-96; H. LANGKAMMER, *Nowy Testament o Kościele*, Wrocław 1995, s. 35-53; W. KIRCHENSCHLÄGER, *Die Anfänge der Kirche. Eine biblische Rückbesinnung*, Graz 1990, s. 23-33; J. ROLOFF, *Die Kirche im Neuen Testament* [GNT 10], Göttingen 1993, s. 37-46.75-82.

Dwunastu zostało wybranych w tym celu, aby całkowicie „byli z Nim” (ἵνα ὡσιν μετ’ αὐτοῦ), by byli obecni w sposób pełny i bezwarunkowy (Mk 3,14). Być z Jezusem, przebywać z Jezusem i Mu towarzyszyć to fundamentalne zadanie Dwunastu i ich obowiązek. Być z Nim to żyć w łączności z Jezusem, być blisko Niego i w wielkiej z Nim zażyłości, ale to także rezygnacja z siebie (Łk 9,23; por. 14,27)⁶.

Kto idzie z Jezusem, musi wejść na Jego drogę, także na drogę krzyża. Chodzi o naśladowanie i współuczestnictwo, zaś uczeń Jezusa dźwiga również swój własny krzyż (Łk 14,27)⁷. Pójście za Jezusem musi rodzić także owoc (Łk 6,46-49; 8,4-8), a uczniowie są wezwani do przemiany swojego życia (Mt 7,21; Łk 6,46). Uczeń Jezusa to także osoba trwająca na modlitwie, której nauczycielem jest sam Jezus (Mt 6,9-13; Łk 11,1-4). Punktem docelowym bycia z Jezusem winno być to, co Jan Ewangelista nazwał „trwaniem” (μενεῖν) w Jezusie. Jest to najgłębsza więź uczniów z Nauczycielem (J 6,56), jak doskonale wyraża to obraz winnego krzewu i latorośli (J 15,1-8)⁸.

Dwunastu pozostaje do dyspozycji Nauczyciela. On będzie ich wysyłał, aby głosili Jego naukę i by mieli władzę wypędzania złych duchów (Mk 3,14-15). To oni są „apostołami”, czyli „wysłanymi” (por. Mk 6,7-13). W Nowym Testamencie termin ten oznacza czasem wysłanników Kościoła (2Kor 8,23) i niekiedy ludzi działających razem z „prorokami” (Łk 11,49; por. Ef 3,5; Ap 2,2; 18,20). Jednak przede wszystkim apostołami była grupa Dwunastu, którzy towarzyszyli Jezusowi w czasie ziemskiego życia i byli świadkami Jego zmartwychwstania (Dz 1,21-22)⁹.

3. WEZWANIE DO ANAMNEZY

Ostatnią Wieczerzę i ustanowienie Eucharystii trzeba uznać za moment inicjujący kapłaństwo służebne Nowego Testamentu. Teksty ustanowienia Eucharystii zostały utrwalone w dwóch nieco różniących się tradycjach: w tra-

⁶ K. STOCK, *Boten aus dem Mit-Ihm-Sein. Das Verhältnis zwischen Jesus und den Zwölf nach Markus* [AnBib 70], Roma 1975, s. 17-19; E. BEST, «The Role of the Disciples in Mark», *NTS* 23:1976, s. 389.

⁷ K. BROWER, «“We are able?” Cross-bearing Discipleship and the Way of the Lord in Mark», *HBT* 29:2007, s. 177-201.

⁸ B. KEUSKA, «Owoce Słowa Bożego w ujęciu czwartej Ewangelii», w: *Słowo Boże w życiu i misji Kościoła* [Analecta Biblica Lublinensia 4], red. S. Szymik, Lublin 2009, s. 162.

⁹ Użycie terminu wskazuje, iż nazwa apostołowie wtórnie została odniesiona do Dwunastu (Dz 1,2; 2,42-43; 5,12; 8,18 i passim). D. MÜLLER, «Apostel», w: *Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament*, t. 1, red. L. Coenen, Wuppertal 1986, s. 31-38.

dycji palestyńskiej (Mk 14,22-25; Mt 26,26-29) i antiocheńskiej (1Kor 11,23-26; Łk 22,15-20), z których pierwsza weszła do historii męki Pańskiej, natomiast druga funkcjonowała w chrześcijańskiej liturgii. W kontekście kapłaństwa służebnego kluczowe są dwa wątki obecne w tych opisach: osoby biorące udział w Ostatniej Wieczerzy oraz wezwanie Chrystusa do powtarzania Jego gestów i słów¹⁰.

Świadectwo Ewangelii na temat osób biorących udział w Ostatniej Wieczerzy jest zgodne i niebudzące większych wątpliwości. Dla synoptyków decydujący jest przekaz Marka, za którym z niewielkimi, choć ciekawymi zmianami, idą Mateusz i Łukasz. Według drugiej *Ewangelii* uczniowie (μαθηταί) wystąpili z inicjatywą przygotowania Paschy i oni także zrealizowali polecenie Jezusa (Mk 14,12-13.16). Podobnie przedstawia to wydarzenie Mateusz (Mt 26,1.17.19), natomiast Łukasz precyzuje, iż dwoma uczniami przygotowującymi Paschę byli Piotr i Jan (Łk 22,8.11). Wszyscy trzej synoptycy stwierdzają następnie zgodnie, iż w Ostatniej Wieczerzy z Jezusem uczestniczyło Dwunastu (μετὰ τῶν δώδεκα; Mk 14,17.20), przy czym w przypadku Mateusza pojawia się także wariant „z Dwunastu uczniami” (μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν; Mt 26,20)¹¹. Inaczej oddał ten szczegół Łukasz, który wymienia dwunastu apostołów jako zasiadających do stołu z Jezusem (οἱ ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ; Łk 22,14; por. 6,13; Mk 3,14), co świadczy o teologicznej interpretacji przekazu. Warto też przywołać świadectwo Jana Ewangelisty, który najczęściej mówi ogólnie o uczniach (13,5.22.23.35), uczujących (13,28), a także o „dzieciach” (13,33). Na koniec ewangeliści poświadczają zgodnie, iż z Wieczernika wyszli Jezus i uczniowie (Mk 14,26.32; Mt 26,35-36; Łk 22,39; J 18,1). Zatem w Ostatniej Wieczerzy brali udział Jezus i Dwunastu (apostołów).

Opisy ustanowienia Eucharystii składają się z dwóch symetrycznie skomponowanych scen: Jezus bierze chleb, błogosławi go i rozdaje oraz podobnie postępuje z kielichem napełnionym winem. Dołączone przez Jezusa słowa objaśnienia wskazują, iż chleb to Jego ciało, a wino to krew Nowego Przymierza. Ustanowienie Eucharystii było przywołaniem i uobecnieniem, tj. antycypacją Jego śmierci będącej ukoronowaniem życia dla innych. Fundamentalne znaczenie posiada wezwanie do powtarzania gestów i słów Jezusa: *To czyńcie na moją pamiątkę* (τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν) (Łk 22,19; por. 1Kor 11,24-25)¹².

¹⁰ *Biblia o Eucharystii*, red. S. Szymik, Lublin 1997 [bibliografia]; T. LEWICKI, «Biblijne opisy ustanowienia Eucharystii», w: *Eucharystia w życiu Kościoła*, red. J. Kochański, B.D. Kwiatkowski, Płock 2005, s. 5-17.

¹¹ Jest to lekcja niepewna, związana – być może – z faktem, iż wyrażenie „Dwunastu uczniów” pojawia się w pierwszej *Ewangelii* części (Mt 10,1; 11,1; 20,17).

¹² Kudasiewicz opowiada się za autentycznością słów nakazujących powtarzanie czynności Jezusa z Ostatniej Wieczerzy. J. KUDASIEWICZ, «Teksty ustanowienia Eucharystii», w: *Biblia o Eucharystii*,

Zaimek τούτο wskazuje na wszystko to, co się dokonało podczas pożegnalnej uczyty Jezusa z uczniami, zwłaszcza na wykonane gesty i wypowiedziane słowa. Imperatyw „czyńcie” (ποιεῖτε) można odnieść ogólnie do wszystkich wierzących w Chrystusa Jezusa, do Jego późniejszych uczniów i naśladowców, jednak obowiązek ten spoczywa przede wszystkim na Dwunastu. To do nich Jezus skierował swoje wezwanie. Nakazując Dwunastu powtarzanie gestów i słów, Jezus Chrystus „upoważnił ich samych, jak i ich następców do czynienia tego, co On sam czynił i ustanowił w czasie Ostatniej Wieczerzy”¹³.

Apostołowie czynią to na „Jego pamiątkę = mnie (mojej osoby)” (εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν). Pamiątka (ἀνάμνησις), o której Jezus mówił, to nie tylko wspomnianie nieobecnego lub kogoś z przeszłości. W sensie biblijnym „pamięć” nie jest tylko procesem intelektualnym, ale realnym przywołaniem i uobecnieniem. Ujmując biblijnie, „pamięć ma zdolność uobecnienia przeszłości”¹⁴. Takie rozumienie pamiątki ma dalej uzasadnienie wynikające z paschalnego kontekstu Ostatniej Wieczerzy. Pascha żydowska była realnym przeżywaniem wyjścia Izraelitów z Egiptu (Wj 12,14) i w tym duchu rabini żydowscy komentowali święto Paschy w Misznie (*Pesachim* 10,5)¹⁵. Sprawowanie uczyty paschalnej nie było jedynie wspomnianiem przeszłości, lecz upewniało naród wybrany, iż Bóg stale o nim pamięta (Pwt 5,2-3). Podobnie Eucharystia jest „pamiątką” – nieustannym uobecnianiem centralnego wydarzenia historii zbawienia. Mówimy o „pamięci”, która czyni Eucharystię ciągle żywą. Jezus Chrystus jest w Eucharystii żywy i nie przestaje mówić i działać: *Ileokroć bowiem spożywacie ten chleb i pijecie kielich, śmierć Pańską głosicie, aż przyjdzie* (1Kor 11,26)¹⁶.

Jako podsumowanie tego punktu warto przywołać słowa H. Langkammera¹⁷:

*W anamnezie eucharystycznej spotykamy się więc jakby z potrójną inicjatywą. Pierwsza i zasadnicza to założycielska. Jezus ustanawia Eucharystię, aby stała się pamiątką Jego śmierci i zmartwychwstania. W tę inicjatywę założycielską włącza się Kościół **poprzez mężów upoważnionych przez Jezusa do kultycznego sprawowania Eucharystii** [podkreślenie S. Sz.]. Jest to inicjatywa eklezjalna. Otrzymuje ona ponownie swoją skuteczną pełnię zbawczą, poprzez realną obecność Jezusa*

red. S. Szymik, Lublin 1997, s. 65.73-74. Na temat interpretacji tego wezwania zob.: B. LEWANDOWSKI, „To czyńcie na moją pamiątkę”. Próba egzegezy teologiczno-liturgicznej, *AK* 62[74]:1970, z. 3, s. 440-455; X. LÉON-DUFOUR, „Czyńcie to na moją pamiątkę”, *WDr* (1984) nr 4, s. 22-31; H. LANGKAMMER, «Eucharystia jako anamneza», w: *Biblia o Eucharystii*, red. S. Szymik, Lublin 1997, s. 43-49.

¹³ H. LANGKAMMER, «Eucharystia jako anamneza», s. 45.

¹⁴ X. LÉON-DUFOUR, „Czyńcie to (...)”, s. 24.

¹⁵ J. BONSIRVEN, *Textes rabbiniques de deux premiers siècles chrétiens*, Roma 1955, s. 215; J. KUDASIEWICZ, «Teksty ustanowienia», s. 75.

¹⁶ X. LÉON-DUFOUR, „Czyńcie to (...)”, s. 23; J. KUDASIEWICZ, «Teksty ustanowienia», s. 74; J. BEHM, «anamnesis», w: *TWNT* I, s. 352.

¹⁷ H. LANGKAMMER, «Eucharystia jako anamneza», s. 46.

wśród nas jako daru dla nas. W ten sposób Jezus ponownie obejmuje inicjatywę, którą można by nazwać inicjatywą skuteczności eucharystycznej.

Uobecnianie przez Eucharystię śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa zostało powierzone apostołom, jako kapłanom Nowego Przymierza ustanowionym z Jego woli¹⁸. Odtąd Jezus Chrystus jest z Dwunastoma, a oni będą z Nim. W łączności z Chrystusem apostołowie i ich następcy, jako urzędowi szafarze Eucharystii, *staną się sakramentalnymi głosicielami Ewangelii i sakramentalnymi stróżami dobra*¹⁹.

Uobecniająca ofiarę krzyża Eucharystia obejmuje ostatecznie całość życia Jezusa, które było darem i służbą – proegzystencją. Podobnie Jego śmierć stała się ukoronowaniem życia oddanego Bogu i innym. Ten sam obowiązek służby (i proegzystencji) spoczywa na wszystkich sprawujących Eucharystię. Komunia z Jezusem oznacza komunię z Jego życiem i misją, czemu On sam dał wyraz podczas Ostatniej Wieczerzy (Łk 22,24-30; J 13,4-17.34-35).

4. DAR DUCHA ŚWIĘTEGO

Ostatni akt fundacyjny kapłaństwa służebnego Nowego Przymierza dokonał się po śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa Chrystusa. Zmartwychwstały wskazał na Ducha Świętego jako konieczny warunek misji i kapłaństwa, jak zgodnie poświadczają to Łukasz i Jan, a pośrednio Mateusz.

Łukasz opowiada obszernie o dwóch zjawieniach się Zmartwychwstałego: uczniom idącym do Emaus (Łk 24,13-35) oraz Jedenastu w Jerozolimie (Łk 24,36-53; por. Dz 1,4-9). Opis chrystofanii przed Jedenastu i innymi w Wieczerniku posiada bogatą treść teologiczną, jednak najważniejsza jest w nim obietnica Ducha Świętego: apostołowie winni pozostać w Jerozolimie do czasu realizacji obietnicy, gdyż posiadanie Ducha jest warunkiem działalności misyjnej i składania świadectwa (Łk 24,49; Dz 1,8; 2,1-4). Inaczej kształtuje sceny chrystofanii Jan Ewangelista, ale również on akcentuje w nich ważne tematy teologiczne swojej *Ewangelii* (J 20,1-21,23). I podobnie także w czwartej *Ewangelii* Jedenastu jest obdarowanych Duchem Świętym, który umożliwi im pełnienie misji (J 20,22-23). Z kolei według Mateusza

¹⁸ Tak już orzekł Sobór Trydencki na XXII sesji, dn. 17 września 1562 r. (DS 938; por. 957); por. aktualne wydanie: *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, red. P. Hermann, Freiburg im Breisgau 2007.

¹⁹ H. LANGKAMMER, «Eucharystia jako anamneza», s. 48

Zmartwychwstały objawił się Jedenastu we wspaniałej scenie końcowej na górze w Galilei. Wskazał na moc, jaką posiada, oraz zapewnił o swojej obecności i nakazał im, by szli i nauczali narody, chrzcząc je „w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego” (Mt 28,16-20).

Obdarowanie Duchem Świętym jest ostatnim aktem warunkującym wprost kapłaństwo służebne. Jezus Chrystus uczynił apostołów współuczestnikami swego namaszczenia i posłannictwa, a oni przekazali później ten dar współpracownikom i następcom na urządzie²⁰.

W okresie powielkanocnym Dwunastu apostołów zaczęło pełnić kierowniczą rolę w Kościele pierwotnym (Dz 1,21-26). To oni przewodniczyli chrześcijańskiej wspólnotie w Jerozolimie i jej liturgicznym spotkaniom. Wraz z wyborem siedmiu diakonów (Dz 6,1-7) pojawiły się wyraźne załączki kapłaństwa służebnego, zaś o zakresie ich posługi możemy się dowiedzieć na przykładzie działalności Szczepana i Filipa. Najwyraźniej byli odpowiedzialni nie tylko za posługę stołów, ale równoległe prowadzili działalność kaznodziejską i misyjną. Około 40. roku pojawia się w Kościele urząd „starszych” (πρεσβύτεροι), będących przełożonymi wspólnot (Dz 11,29-30; 14,23). Starsi cieszyli się wielkim poważaniem wśród wierzących i mieli udział w najważniejszych decyzjach Kościoła, wspomagając apostołów swoim działaniem (Dz 15,1-30; 16,4; 21,18). Wprowadzenie na urząd lub uzdolnienie do misji dokonywało się przez nałożenie rąk, co było zewnętrznym znakiem przekazania Ducha Świętego (Dz 6,6; 9,17; 13,3; por. 1Tm 4,14; 5,22; 2Tm 1,6). Pojawienie się licznych współpracowników i pomocników było spowodowane intensywnym rozwojem wspólnot chrześcijańskich, co zapoczątkowało w Kościele rozwój struktur hierarchicznych²¹.

Ostatecznie uformowanie się kapłaństwa służebnego (hierarchicznego) było rezultatem długotrwałych procesów historycznych, jakie dokonały się w pierwszych wiekach wewnątrz wspólnot chrześcijańskich. Jednakże w perspektywie biblijnej i teologicznej źródłem kapłaństwa służebnego jest Jezus Chrystus i Jego suwerenne decyzje. On sam, będąc jedynym Kapłanem Nowego Przymierza, ustanowił Dwunastu jako fundament Kościoła i załączek kapłaństwa służebnego. To z Jego upoważnienia apostołowie i ich następcy kontynuują do dzisiaj zbawczą misję w świecie.

²⁰ S. PISAREK, «Kapłaństwo służebne (hierarchiczne) a Duch (Święty) w Nowym Testamencie», w: *Kapłaństwo służebne w życiu i nauczaniu Jana Pawła II*, red. J. Szczurek, Kraków 1997, s. 119-124.

²¹ J. SZLAGA, «Problematyka historyczno-literacka i teologiczna Dziejów Apostolskich», w: MPWB, t. 5, red. L. Stachowiak, R. Rubinkiewicz, Lublin 1982, s. 100-101; por. dalej wyważoną opinię: J. ROLFF, *Die Kirche*, s. 75-82.

BIBLIOGRAFIA

BARNETT P., *The Birth of Christianity. The First Twenty Years*, Grand Rapids 2005; DASSMANN E., «Powstanie i teologiczne uzasadnienie kościelnych urzędów w starożytnym Kościele», *ComP* 17[99]:1997, nr 3, s. 21-37; JANKOWSKI A., ROMANIUK K., *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, Kraków 1994; *Kapłaństwo służebne w życiu i nauczaniu Jana Pawła II*, red. J. Szczurek, Kraków 1997; PENAR T., «Chrześcijańskie kapłaństwo urzędowe w świetle Nowego Testamentu», *SPelp* 14:1983, s. 231-239; PINDEL R., *Kapłaństwo w Biblii*, Kraków 1992; *Priester sein in Christus*, red. G. Augustin, Paderborn 2010.